

okvar težje stopnje. Zato bo treba problemu tinnitusa posvečati večjo pozornost in ukrepati kot pri prvem znamenju akustične travme. V tem smislu je treba posvečati več pozornosti pri pregledih delavcev v obratnih ambulantah.

7. Socialni pomen naglušnosti je ogromen, in to za to družbo kakor za vso državo sploh. Saj je znano, da je samo v Jugoslaviji registriranih 212.000 gluhih in teže naglušnih ljudi, po vsem svetu pa okoli 32 milijonov. Problem naglušnosti s svojim velikim odstotkom globoko vdira v ekonomiko vsake države, in to na različne načine, v glavnem v tem smislu, ker so gluhi ljudje na svojem delovnem mestu manj produktivni, kar v celoti občutno zmanjšuje narodni dohodek. V državah z razvito industrializacijo tudi množično hitro raste število travmatičnih slušnih okvar. Nasledek tega seveda je problem rent, invalidnin in drugih dajatev, to so pa velike postavke v socialnem zavarovanju in v drugih zavarovanjih vseh profilov. Zato v svetu vse bolj prodira težnja in želja, ne toliko po zdravljenju naglušnosti, ker so uspehi zelo skromni, niti ne po rehabilitaciji sluha, ker je ta zelo draga in premalo uspešna, temveč po preprečitvi ropota, po boju proti ropotu in vsem drugim oblikam akustičnih fenomenov, ki danes v svetu povzročajo številne škodljive okvare sluha. Zato bo treba najti še nove metode za varovanje sluha zaradi maksimalne preprečitve ropota, da tako preventivno zmagamo v vsestranskem boju proti ropotu kot glavnemu povzročitelju naglušnosti.

Alkoholizem v ormoški občini

(Iz diplomske naloge)

A n a L a h , med. sestra

Alkoholizem je družbeni pojav in ga srečamo že zgodaj v zgodovini. Prištevamo ga v skupino klasičnih socialnih bolezni, ki so imele svoj izvor v bedi in siromaštvu. Marsikatere od teh so do danes — ob vsestranskem razvoju in napredku tehnike, znanosti in visoki stopnji civilizacije — že izginile. Pojavljajo se pa nove socialne bolezni, predvsem nevrotične in psihonevrotične narave. Toda alkoholizem kot klasična oblika socialne bolezni ne izginja. Iz dneva v dan narašča vzporedno z nevrozami in psihonevrozami, zadobiva novo, sodobnejšo obliko in pojmovanje. In s tega vidika nujno terja vsestransko obdelavo in proučevanje.

Pri proučevanju alkoholizma nas v prvi vrsti zanimata dve tezi:

- a) etiologija in patologija alkoholizma,
- b) njegove individualne in družbene posledice.

Vzroki alkoholizma so zelo številni, kompleksni, zato jih ne moremo zajeti z eno samo trditvijo. Tudi ne smemo tu upoštevati eno samo teorijo, ampak ugotovitve in spoznanja v vsem zgodovinskem razvoju do danes. Engels je leta 1872 zapisal: »V danih razmerah je pijančevanje med delavci nujen nasledek obstoječih življenjskih razmer...« Zanj je bil edini vzrok takratna izkoriščevalska kapitalistična družba in s tem v zvezi beda in siromaštvo delavskega razreda. Razvoj je šel sicer naprej in izboljšali so se delovni pogoji, življenjski standard se je izredno dvignil, toda še vedno je tu ostal problem alkoholizma.

Nemci so po zadevnih računih trdili, da je alkoholizmu edini vzrok navada. Izračunali so, da je pri 40 do 60 % alkoholikov edini vzrok navada, in sicer zaradi ogromne proizvodnje alkoholnih pijač...

Nekaj podobnega je trditev, da je vir oziroma vzrok alkoholizmu v vinorodnih deželah. Res je, da je v vinorodnih deželah potrošnja alkoholnih pijač precej višja kakor drugje, toda upoštevati moramo, da je poraba enakomerno porazdeljena na vse prebivalstvo...

Znana je celo trditev, da so »pijanci« samo primitivni, nekulturni ljudje. Toda alkohol tudi kulturnim ljudem ni neznan. Saj si danes že skoraj ne moremo misliti kake prireditve ali zabave — v ožjem ali širšem smislu —, da ne bi bilo na njej alkoholnih pijač. Nekateri drugi zopet iščejo vzroke samo v posamezniku, v njegovi psihofizični osebnosti oziroma dispoziciji...

Tako imamo danes nešteto teorij o etiologiji alkoholizma, vendar pa sta v vseh zastopani dve glavni tezi: dinamični vpliv družbe in obstoječa individualna dispozicija. Nikakor pa s tem ni rečeno, da prej navedeni vzroki ne veljajo. Brez dvoma so odločilni za nastanek alkoholima, toda še zdaleč ne v tolikšni meri kot ravno vpliv družbe in vsi ti vzroki v tesni povezavi z njo. Človek kot socialno bitje živi v družbi, družba mu prinaša življenjske dobrine, vendar od njega tudi mnogo zahteva. V današnjem, izredno hitrem tempu življenja, v pestrem spreminjanju življenjskih okoliščin se človek le s težavo prilagaja vedno novim in novim situacijam. Tako se njegova neprilagodljivost izraža z nevrotičnimi in psihonevrotičnimi reakcijami ali pa sega po manijah, v tem primeru po alkoholu. Vse to nam jasno kaže, kako odločilnega pomena je družba pri nastanku alkoholizma. Zato je tudi nujno, da se vsestransko loti reševanja tega problema, predvsem v preventivnem, mentalnohigienskem smislu, in da daje možnosti za uspešno zdravljenje in rehabilitacijo.

Z alkoholiki bolniki se danes pretežno ukvarjajo psihiatrične ustanove. V nastanku bolezní, se pravi alkoholomanije, razlikujemo (po Jellineku) več faz, in sicer:

1. simptomatično fazo, tj.
  - a) predalkoholno in
  - b) prodromalno;
2. kritično fazo in
3. kronično fazo.

V začetku predalkoholne faze človek le včasih išče olajšanje v alkoholu, nato vedno bolj redno in pogosto. V prodromalni fazi pije naskrivaj, veliko premišljuje o alkoholu, pojavi se občutek krivde, amnestične epizode so vedno pogostnejše. Nastopi kritična faza. Izgubi kontrolo nad količino zaužitega alkohola, poskuša racionalizirati svoj odnos do alkohola, nastopajo periode totalne abstinence, izogiba se prijateljev, zanemarja službo in svojo družino, pomiluje sam sebe, postane maščevalen in agresiven, se neredno hrani itd. V kritični fazi se pacient oziroma alkoholik še bori proti alkoholu, toda ko začne z rednim jutranjim obrokom alkohola, je zasvojenost popolna. Nastopi kronična faza. V kronični fazi so pijanosti prolongirane, upade moralni čut in opeša intelektualna sposobnost, javlja se alkoholne psihoze, pije vse, kar je v zvezi z alkoholom, če nima drugega, pije denaturiran alkohol. Toleranca za alkohol se zmanjša, nastopi tresenje, ukvarja se z religioznimi mislimi, končno prizna svoj poraz, postane dostopen zdravljenju.

Vendar pa ni nujno, da se v slehernem primeru pojavijo vsi ti simptomi ali da poteka razvoj vselej po naštetih fazah. To pa predvsem zaradi kompleksnosti

etiologije in različnih tipov alkoholikov. Večina avtorjev razdeli osebe, ki uživajo alkohol, v tri tipe:

1. akcidentalni in zmerni pivci,
2. utirjeni, ekscesivni pivci — pri katerih količina alkohola, ki ga povprečno zaužijejo na dan, že preseže pametno mero, vendar njihov odnos do alkohola še ni takšen, da bi mogli govoriti o zasvojenosti,
3. alkoholomani, katerih odvisnost od alkohola je očitno patološka.

Iz vsega navedenega sledi, da je alkoholizem že sam po sebi bolezen. Vendar pa ne smemo prezreti številnih drugih bolezni oziroma komplikacij, ki nastanejo že med samim potekom in kot nasledek alkoholizma. Najpogosteje spremljajo alkoholizem številne duševne abnormnosti — alkoholne psihoze. Delirium tremens je najpogostnejša akutna alkoholna psihoza, ki se kaže v skaljeni zavesti, močno izraženem psihomotoričnem nemiru, v optičnih halucinacijah ipd. Pogostne so tudi: alkoholna halucinoza, alkoholna ljubosumnostna blodnjavost, alkoholni Korsakov idr. Znan je tudi patološki opoj, kjer je dovolj že manjša količina alkohola. Pojavlja se predvsem pri tistih ljudeh, ki iz različnih razlogov niso odporni proti alkoholu. Tak bolnik izgubi zadovoljiv kontakt z okolico. Zaradi živahnih halucinacij, iluzij in dezorientiranosti postane zbežan, grozeč in napadalen. Patološki opoj traja nekaj minut do nekaj ur in se konča z globokim spancem.

Kvarni vpliv alkohola pa se kaže tudi v nevrološki simptomatiki, ki je mnogokrat združena s psihičnimi motnjami. Nastanejo predvsem: alkoholni polinevritis, ohromitve posameznih perifernih živcev, encefalopatija Wernicke in druge. Kronični alkoholizem pa ima svoje mesto tudi pri številnih somatičnih obolenjih, predvsem internistične narave. Njegov vpliv se kaže v parenhimatoznih organih — ciroza jeter, v metaboličnih težavah zaradi vitaminsko, kalorično in proteinsko pomanjkljive prehrane. Pojavlja se kronični gastritis, večja nagnjenost do kardiopatij ipd.

Ta ogromna patologija zahteva tesno povezavo med teamskimi delavci, in sicer med psihiatrom, nevrologom in internistom. Vloga medicinske sestre prav tako ni majhna, posebno s psihološkega vidika pri obravnavanju bolnika alkoholičarja. Edino na ta način in ob zadostnem sodelovanju bolnika samega, njegove volje, lahko pričakujemo uspešno terapijo.

Navedena patologija alkoholizma pa nima samo hudih posledic na posamezniku, ampak prizadeva njegovo ožje in širše okolje — celotno družbo. Prva je tu njegova družina, njegova žena (oziroma obratno), ki često postane nevrotik, njegovi otroci, ki se razvijejo v psihotične osebnosti in nemalokdaj zaidejo na kriva pota ali pa skrb zanje prevzame vzgojni zavod. Nastopi pomanjkanje finančnih sredstev za osnovne življenjske potrebščine, kar se kaže v slabi prehranjenosti in prizadetem somatičnem razvoju otrok. Na delovnem mestu moralno in materialno ogroža svoj kolektiv. Zanemarja delo, njegova produktivnost pada, sledijo izostanki z dela, ki prinašajo podjetju ogromno škodo. Pa ne samo to, koliko obratnih nesreč, poškodb ali celo smrti gre na račun alkohola. V tem primeru ne gre samo za kronične alkoholičarje, ampak za osebe, ki niti ne pijejo redno in niti ne v velikih količinah, pač pa na nepravem mestu in ob nepravem času.

Isto velja v prometu. Število nesreč in prekrškov iz dneva v dan narašča. V veliki večini je vmes alkohol. V prometu tudi niso nevarne totalno pijane osebe, ker niti niso zmožne voziti, pač pa osebe, ki zaužijejo le majhno količino alkohola, vendar dovolj, da nastopi stanje evforije, ki je za voznike najnevarnejša. Na zunanem ne kažejo ti vozniki nobenih znamenj, vendar pa postanejo brezbrizni, objestni,

refleksi in gibi niso več pravilni, možnost reagiranja je izgubljena, do nesreče ni več daleč.

Brez dvoma pa je alkohol oziroma alkoholizem tudi eden izmed pomembnejših kriminogenih faktorjev. To nam potrjujejo številne znanstvene raziskave in prav tako številni statistični podatki. Pa naj bodo kazniva dejanja v kakršnikoli obliki od razgrajanja in pretefov do požigov, posilstev, samomorov in ubojev, v veliki večini gre za prisotnost alkohola.

Vse naštete posledice, ki nastanejo v takšni ali drugačni zvezi z alkoholom, pomenijo za družbo problem številka ena, pa naj bo to z medicinskega, ekonomskega ali socialnega vidika. Družba mora nekaj storiti, mora se boriti proti alkoholizmu. Pri nas je ta boj proti alkoholizmu načelno sprejel jugoslovanski RK, vendar pa ne moremo pričakovati, da bo problem, kot je alkoholizem, rešila ta organizacija sama. Za učinkovit boj proti alkoholizmu so potrebni sistematični, dobro organizirani, usklajeni in kompleksni ukrepi na vzgojnem, propagandnem, zdravstvenem in socialnem področju ter ob zadostni podpori odgovornih družbenih dejavnikov.

Problem alkoholizma v občini Ormož

Če hočemo prikazati problem alkoholizma na kakem področju, v tem primeru npr. v ormoški občini, moramo zajeti to področje v celoti. Dotakniti se moramo zgodovinskega razvoja, gospodarstva, kulture in prosvete, socialnega stanja, pa tudi običajev in navad ljudi, ki živijo tod.

a) Kratek opis področja z gospodarskega in družbenega vidika.

Področje ormoške občine spada v okvir najbolj zaostalih predelov Slovenije. Saj zajema v svoj obseg, ki meri 212 kvadratnih kilometrov, del Slovenskih goric in manjši del Ptujkega polja. Pred osvoboditvijo se je prebivalstvo delilo na dve večji skupini: v velike posestnike in v kočarje oziroma viničarje. Lahko bi primerjali velike posestnike s kapitalisti in viničarje z delavci, vendar s to razliko, da so viničarji za svoje delo dobivali naturalije in bili od svojih gospodarjev popolnoma odvisni. Pridelki, ki so jih dobivali, so bili najslabše kakovosti, ker je boljše zadržal gospodar zase. To izrazito vinogradniško in poljedelsko področje nima industrije, zato sta razvoj gospodarstva in življenjski standard napredovala zelo počasi. Vendar se je družbeni sistem po osvoboditvi spremenil tudi tukaj. Kljub temu pa posledice še do danes niso povsem izginile. Z ustanovitvijo kmetijskega gospodarstva »Jeruzalem-Ormož« je bila zaposlitev omogočena večini prebivalstva. So pa še vedno tudi zasebni kmetijski proizvajalci, ki so ostanek nekdanjih velikih posestnikov. To je razvidno iz tega, da od celotne obdelovalne zemlje pripada družbenemu sektorju samo 23,1 %, zasebnikom pa 76,9 %. V vinogradništvu je slika bistveno drugačna: družbenemu sektorju pripada 44,7 %, zasebnemu sektorju pa 55,3 % vinogradov. Zasebni proizvajalci še tu in tam zaposlujejo tujo delovno silo, vendar pa to ni več bistvenega pomena, ker jih plačujejo zelo dobro.

Industrije je še danes zelo malo. Edina tovarna je bila ustanovljena leta 1961, in sicer tovarna plastičnih izdelkov »Jože Kerenčič« v Ormožu. Zraven tega sta še dve opekarni in žaga, to je pa tudi vse. Že dolgo se govori o graditvi velike sladkorne tovarne. Vendar vse kaže, da bo ostalo vse samo pri načrtih in izkopanih temeljih. Zaposlenost prebivalstva je izredno nizka. Še vedno je velika večina kmečkega prebivalstva.

Če izrazimo zaposlenost prebivalstva v procentih, odpade na kmečko prebivalstvo 61,8 %, na zaposleno pa 12,5 %. Kot sem že omenila, je glavna gospo-

darska panoga vinogradništvo in deloma poljedelstvo. Vinogradništvo je dobro razvito, predvsem zaradi sodobno urejenih nasadov in plantaž, ki so last družbene sektorja oziroma kmetijskega kombinata »Jeruzalem-Ormož«. V letu 1965 je bila površina plantažnih vinogradov 373 ha, sadovnjakov pa 84 ha. Pridobiva se predvsem vino, sadjavec in žganje, kot kaže naslednja tabela:

Leto	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Vino	24.757	46.266	27.930	34.634	—	32.710 hl
Žganje	175	1.155	346	571	—	278 hl
Sadjavec	1.094	840	14.254	7.361	—	300 hl

Za leto 1964 so statistični podatki pomanjkljivi.

Pridelava je odvisna tudi od naravnih razmer in ne samo od pridnega dela. Toča je na tem področju zelo pogostna in neredko se zgodi, da popolnoma uniči nasade, pa sta ves trud in delo zaman. Zato tudi v tabeli navedeni podatki vsako leto močno variirajo. Večino grozdja predelajo, čeprav uspevajo na tem področju kvalitetne sorte. Pravijo, da se ne splača prodajati namizno grozdje, predvsem zaradi slabih prometnih zvez. Tudi sadje (jabolka, hruške, slive) predelajo v glavnem v sadjavec oziroma žganje. To pa zlasti zaradi slabših kakovosti sadja. Potrošnja v gostinstvu pa kaže drugačno sliko in vidno narašča.

Leto	1960	1963	1965
Vino	684 hl	1022 hl	1656 hl
Pivo	402 hl	500 hl	687 hl
Žganje	19 hl	48 hl	52 hl
Druge žgane pijače	47 hl	96 hl	130 hl
Slatine	487 hl	524 hl	850 hl
Brezalkoholne pijače	162 hl	216 hl	298 hl

Ekonomsko stanje občine je zelo slabo in se le počasi popravlja. Narodni dohodek je daleč pod slovenskim povprečjem, kar kaže tudi naslednja tabela:

Leto	1960	1965
Število prebivalcev	19.698	19.062
Narodni dohodek	18,695.990 N din	45,227.110 N din
Narodni dohodek na prebivalca	949 N din	2.327 N din

Tudi povprečni osebni dohodki so izredno nizki. V letu 1965 je bil povprečni osebni dohodek na zaposlenega 497 N din. Vendar pa si prebivalstvo pomaga na ta način, ker ima tudi nekaj zemlje, da si najnujnejše pridela samo.

Teren, kakršen je v ormoški občini, zahteva dobro organizirano zdravstveno in socialno službo. Zdravstvo se je zadnji čas kar precej zboljšalo, tudi v preventivni smeri! V ormoški občini je en sam zdravstveni dom s sedežem v Ormožu, svoje enote pa ima razporejene po celi občini, in sicer: zdravstveno postajo v Središču s stalnim splošnim zdravnikom, medicinsko sestro in babico, razen tega pa še pomožne zdravstvene postaje v Ivanjkovcih, Podgorcih, pri Miklavžu, pri Tomažu in na Kogu. Pomožne zdravstvene postaje imajo v svoje področje zajeto splošno ambulanto, posvetovalnico za žene in otroke, babiško službo in zobno ambulanto. Prostori zdravstvenega doma v Ormožu so primerno urejeni, vendar pa so pomožne postaje precej drugačne. Zdravstvenega kadra je vsekakor premalo. V bodoče se bo število znatno povečalo, ker ima zdravstveni dom večje

število štipendistov na srednjih, višjih in visokih medicinskih šolah. Še ni dolgo tega, kar je bil ustanovljen patronažni center, vendar pa še nima nobenih pravih uspehov. Jasno je, da v začetku ni kaj dosti pričakovati, vendar tudi organizacija sama in delovni program še nista dovolj izdelana. Patronažna služba je premalo povezana s socialno službo, stanovanjsko skupnostjo, z družbenimi in delovnimi organizacijami. Prav tako bo potrebno še veliko truda in močne volje, preden bo podrobno izdelan program dela in bodo s tem doseženi tudi vidni uspehi. Pri občinski skupščini je organiziran tudi socialni center, ki še kar zadovoljivo opravlja svoje naloge in dolžnosti. Na zdravstvenovzgojnem področju pa je nekaj lepih uspehov. Predvsem gre tu za občasna predavanja, šolo za starše, tečaje prve pomoči in razne gospodinjske tečaje. Organizirata jih v glavnem RK in delavska univerza v sodelovanju z zdravstvenim domom in tudi drugimi družbenimi organizacijami.

V občini Ormož je še mnogo nerešenih problemov, bodisi ekonomske, socialne ali zdravstvene narave. Vsi ti problemi pa so med seboj tesno povezani, lahko bi dejali, da izvirajo drug iz drugega. Eden izmed takih problemov je alkoholizem, ki ga pravzaprav niti ne moremo opredeliti, splošno znan je izraz socialno-medicinski problem. Že v uvodu sem omenila, da je alkoholizem problem, ki ga moramo obravnavati vsestransko. Iz opisa gospodarstva je razvidno, da je ekonomsko stanje ormoške občine na zelo nizki ravni in že to je eden važnih momentov za nastanek raznovrstnih socialnih in seveda tudi zdravstvenih problemov, v danem primeru pa eden izmed vzrokov alkoholizma.

V svetu največkrat ni več ekonomsko stanje tisto, ki bi dalo ugodne pogoje za nastanek alkoholizma, v občini Ormož pa še vedno. Če vzamemo za primer kmetijskega delavca, ki zasluži približno 400 N din na mesec, ima doma pet nedoraslih otrok in ženo, pri vsem tem pa nobenih drugih dohodkov. Kaj naj počne s tistimi nekaj dinarji? Rado se primeri, da zapije polovico še isti dan, ostalo pa v naslednjih nekaj dneh.

Eden važnih vzrokov za nastanek alkoholizma v občini Ormož je vsekakor navada. To je izrazito vinogradniško področje in skoraj ni družine (izvzemši mesto Ormož), ki ne bi imela lastnega vinograda ali vsaj »brajdek«¹ okoli hiše. Ti ljudje so navajeni na alkohol kot na vsakdanji kruh. Njim je »pijača«² hranilo in jim »daje moč«, kot sami pravijo. Pri Francozih spada vino h kosilu, tudi tukaj, vendar s to razliko, da v mnogo večji količini in da ga imajo tudi pri večerji, pri vsaki malici in še vmes. Najvažnejše pa je, da še marsikje tudi namesto zajtrka »zvrnejo«³ kozarček vina ali celo žganja. Ljudje tod so tako navajeni na alkohol že od mladih nog, da jim je potrebna že precejšnja količina, da se opijejo. Tu ni razlike med moškim in žensko, tudi ne med starejšimi in mladino. Večidel pa ne pijejo žlahtnega vina. Če ga pridelajo, ga prodajo, medtem ko sami pijejo tako imenovano »šmarnico«. To je pa za organizem še hujši strup, saj vsebuje šmarnica tudi določen odstotek metilnega alkohola. Prav tako je s sadjevcem, ki ga popijejo izredno velike količine in ga istovetijo s sadnim sokom, kar pa še zdaleč ni, saj vsebuje 4 do 6 % alkohola. Žganje kuhajo sami doma in po navadi tistega slabše vrste hranijo za sebe in ga imajo vedno na zalogi. Včasih celo prekuhajo pokvarjeno vino ali šmarnico in tropine.

Tudi svojo gostoljubnost izrazijo na ta način, da ponudijo vino ali žganje. Če gost ne sprejme, so na moč užaljeni, ker kratko malo ne morejo razumeti, da kdo sploh ne pije alkohola. Iz tega sledi, da je eden izmed vzrokov tudi v nepoučenosti. Ne vedo oziroma se ne zavedajo, kaj pomeni alkohol za človeka, za njegov celotni organizem.

Vsi navedeni vzroki so prvenstveni, vendar s tem še ni rečeno, da ni tudi drugih, predvsem tistih, ki sem jih naštel v uvodu. To sklepamo iz dejstva, da alkoholizem narašča, čeprav se ekonomsko stanje zboljšuje in so tudi ljudje že bolj razgledani in poučeni. Alkoholizma je na tem področju vedno bilo mnogo, več kakor drugje. Toda marsikje ga je danes že mnogo več in je tudi porast večji in opaznejši. Zanimivo je to, da izrazitih kroničnih alkoholikov ni toliko, kot bi dejal kdo, ki področja ne pozna dobro. Sicer ni nobenih oprijemljivih podatkov, iz katerih bi bilo razvidno, koliko je kroničnih alkoholikov, toda po približni cenitvi bi jih bilo približno 0,15 % (30 primerov) od celotnega prebivalstva. Vendar je to število zelo relativno. Prvič zato, ker problem alkoholizma še ni tako obdelan, pa tudi zato, ker so zajeti samo kronični alkoholiki oziroma alkoholomani in alkoholiki, ki so obenem tudi kronični tuberkulozni bolniki. Če bi zajeli tudi utirjene pивce, ki jih je največ, in morda še zmerne pивce, bi bilo število mnogo višje.

Alkoholizem je v občini Ormož resen problem, vendar ne toliko z medicinskega kakor družbenega vidika. V zvezi z alkoholom nastopajo socialni problemi, ki bi jih sicer ne bilo.

Poglejmo samo krvne delikte. V letu 1966 je bilo zabeleženih 43 primerov in z gotovostjo lahko trdimo, da je bil v 80 % (35 primerov) prisoten alkohol. Najpogostnejši krvni delikti so v najbolj zaostalih predelih občine, in sicer pri Miklavžu, na Kogu, v Ivanjkovcih, pri Svetinjah, na Lunovcu in Šardinju. Tu ne more biti vzrok drugje kot v primitivizmu in navadi.

Potem kršilci javnega reda, javni pretepi, predvsem ob praznikih in na »veselicah«, ki so skoraj edina oblika kulturnega življenja. V letu 1966 je bilo zabeleženih 89 primerov in je bil v 100 % prisoten alkohol. Pri javnih pretepih so udeleženi večinoma mladi ljudje, vendar ne moremo reči, da je to mladina, ker je med njimi tudi dokaj družinskih očetov.

Tudi prometne nesreče naraščajo kakor povsod drugod. V letu 1966 je bilo zabeleženih 58 prometnih nesreč. Od teh je bilo 6 smrtnih in pri vseh šestih je bil kriv alkohol, v celoti pa v 40 % (32 primerov). Materialna škoda je znašala 162,990 Ndin, kar pa ni majhna škoda. Tudi mnogo cestnoprometnih prekrškov je v zvezi z alkoholom. V letu 1966 je bilo prijavljenih 272 prekrškov, v 45 primerih je bil v krvi dokazan alkohol, vendar pa preiskave niso bile izvršene pri vseh.

Zelo pogostni so tudi pretepi v družinah. Pijan oče pretepa ženo in otroke, razgraja po stanovanju in uniči še tisto malo opreme, kar je imajo. Še slabše je tam, kjer sta pijanca oče in mati. Kaj naj pričakujemo od otrok, ki živijo v takem okolju. Mnogo je tudi poškodb in nesreč doma in na delu. V zdravstvenem domu Ormož so v letu 1966 zabeležili 137 poškodb kategorije A in 840 poškodb kategorije B. Vendar pa najhujše posledice nosi mladina, ki v takem okolju raste in se razvija.

b) Vplivi alkoholizma na mladino

O alkoholizmu in njegovih posledicah na posameznika, o posledicah v družbi je mnogo napisanega. Toda kolikšen je vpliv alkoholizma oziroma alkohola na otroke, je malo znano. Družina je tista, ki daje otroku prve pogoje za duševni in telesni razvoj. v družini dobi tudi prvi pogled na življenje in se mu oblikuje osebnost. Njegova bodočnost je v veliki meri odvisna od družine, v kateri je odrasčal. Oče in mati malokdaj pomislita na to, da vsak njun prepir in nesoglasje pustita v otroku določene vtis. Ni dovolj, da ima otrok hrano, da je oblečen in obut. Otrok potrebuje čustveno navezanost na svoje starše, potrebuje toplino, ki mu jo dajejo

lahko edino starši. V mestih, kjer sta oba starša zaposlena, se tadva niti ne utegneta ukvarjati s svojimi otroki. Tudi po ves dan se ne vidijo, kaj šele da bi se z otrokom pogovorili ali malo poigrali. Tako so otroci prepuščeni sami sebi in pogosto zaidejo na kriva pota.

Na deželi, v danem primeru v občini Ormož, je situacija še toliko slabša. Otroci nimajo niti osnovnih življenjskih potrebščin, nimajo prehrane, kot jo zahteva njihov organizem, da obleke in obutve niti ne omenim. Vendar pa bi situacija na deželi bila danes lahko mnogo boljša, če bi ne bilo alkoholizma, tega zla, ki jemlje otroku še tisto malo dobrin, ki bi jih bil deležen sicer. V občini Ormož je 7.343 otrok v starosti od 0 do 19 let in med njimi je 3.130 šolskih otrok. Popolnih osnovnih šol je pet, podružničnih, ki imajo samo po pet razredov osnovne šole, pa pet. Ker je področje občine zelo razpotegnjeno, so kraji od posameznih šol zelo oddaljeni. Včasih so otroci morali hoditi peš v šolo tudi več kot 10 km v eno stran. Danes je ta problem rešen. Med najbolj oddaljenimi kraji je uvedena avtobusna proga samo za šolske otroke. Prevozne stroške krije sklad za šolstvo pri občinski skupščini. Tudi prehrana šolskih otrok se je bistveno izboljšala z ustanovitvijo mlečnih kuhinj. Skupno se hrani 1.554 otrok, tj. 49 %. Brezplačno dobiva malico 178 otrok (5 %). Nekaj jih plačuje samo polovico. Na osnovni šoli v Ormožu dobiva kosilo 50 otrok. Kosilo je zelo poceni in stane 220 Sdin. Prosvetnih delavcev je skupno 130, to za zdaj zadovoljuje potrebe. Vendar pa stanje ni zadovoljivo, kar se tiče strokovnosti. Primanjkuje pedagogov, usposobljenih za delo z duševno manj sposobnimi otroki, ki v redni osnovni šoli pridejo kvečjemu do 4. razreda. Takih otrok je kategoriziranih približno 95 in bi bilo nujno ustanoviti oddelek posebne osnovne šole. O tem so že mnogo razpravljali različni forumi, vendar pa ni bilo še nič storjenega. Po poročilih osnovnih šol samih vlada izrazit alkoholizem v približno 830 družinah. (Podatek je iz leta 1963.) Zajete so najbolj kritične družine, kjer sta alkoholika oba, oče in mati, ter družine, ki so najbolj potrebne pomoči. Otroci v teh družinah so pogosto priča prizorom, ki bi pretresli odraslega, le kako bi potem otroka ne. V mnogih primerih pride oče zvečer vinjen domov, kaj kmalu se začneta z ženo prepirati, sledi pretep in nemalokdaj pretepe tudi otroke, ki morda edini pri vsem tem niso prav nič krivi. Dostikrat se zgodi, da starši — alkoholiki napravijo iz lastnega otroka pohabljenca. V takih družinah vlada revščina, pomanjkanje hrane, neprestana napetost in strah. Kaj vse to pomeni za otroka, ki v življenju ne vidi nič lepega, ker ni imel priložnosti, da bi spoznal vrednote in smisel življenja. Kakšen pogled na svet si bo ustvaril? Pojavljajo se vprašanja, ki nanje ni moči odgovoriti z eno samo besedo ali stavkom. Ti otroci so duševno, moralno in telesno prizadeti. V šoli ne izdelujejo dobro, se malokdaj izučijo kakšnega poklica in se tudi redko šolajo naprej. Nujno krenejo po iztirjeni poti.

Zgodaj se navadijo na alkohol, saj ponekod daje mati otroku namesto dudice krpico, namočeno v vino. Otroka seveda alkohol omami, tako da spi po ves dan brez hrane in nege. Tudi šolskim otrokom dajejo zjutraj namesto zajtrka sadjevec ali celo »šmarnico«. Kako naj potem od teh otrok pričakujemo uspehe? Tudi morajo otroci trdo delati že od mladih nog, zato ni potem nič čudnega, če zapuščajo domači kraj in odhajajo v mesto, danes pa vedno pogosteje v tujino. V mestu se srečavajo z novimi težavami, se ne morejo prilagoditi, začno se vdajati alkoholu prav tako, kot so se njihovi starši, in iz enega problema nastaja spet drug problem, začarani krog, iz katerega ni lahko najti poti.

c) *Boj proti alkoholizmu*

(Na splošno in konkretno v občini Ormož)

Sodobno organiziran boj proti alkoholizmu ali, bolje rečeno, preprečevanje tega zla mora upoštevati oba njegova vidika v enaki meri: zdravstvenega in družbenega. Težišče vsega prizadevanja leži vsekakor v preventivi, vendar pa prav tako ne smemo zanemariti zdravljenja in rehabilitacije, ki jo terjajo kasnejše razvojne stopnje alkoholskega abuzusa. Vsi nemedicinski ukrepi so usmerjeni v zaščito družbe pred razkrajalnim vplivom alkoholizma, in sicer z zakonitimi prisilnimi ukrepi in kazenskimi sankcijami. Zdravstvena služba pa ima nalogo, da z dovolj razvito mrežo ambulantno-dispanzerskih in hospitalnih ustanov skrbi za telesno in duševno prizadete alkoholne zasvojenke. Zajela naj bi jih v čimbolj zgodnji fazi evolucije alkoholizma, da bi se zmanjšalo število hospitaliziranih pacientov.

Preventiva, rehabilitacija in resocializacija pa nikakor ne morejo niti ne smejo biti samo zdravstvena domena, čeprav je alkoholizem bolezen. Alkoholizem ogroža narodno in družbeno skupnost, obenem pa je hudo socialno zlo, kateremu se mora postaviti po robu družba s svojimi oblastvenimi institucijami in množičnimi organizacijami, z zakonodajo pa mora regulirati nekatera pereča vprašanja glede preventive in zdravljenja alkoholizma, čemur naj bo končni cilj resocializacija alkoholikov.

Izkušnje so pokazale, da ozka psihiatrična oziroma zdravstvena pobuda sama po sebi ne zadostuje. Nobenih rezultatov ne prinaša tudi prehud pritisk državne oblasti iz dekreti in kazenskimi sankcijami. Značilen primer je poskus prohibicije v ZDA leta 1928. Le-ta je prinesla samo še dodatne in hujše posledice. Vsekakor je učinkovitejša umirjenost s poudarkom na mentalno-higienskem, kulturno-prosvetnem in vzgojnem delovanju, ki naj ustvarja novega človeka za novo družbo. Pri vsem prizadevanju pa moramo paziti, da se boj proti alkoholizmu ne izrodi v boj proti alkoholikom.

Ta sodobni koncept boja proti alkoholizmu pa moramo prilagoditi kraju oziroma področju, kjer bomo problem reševali. V občini Ormož se do nedavnega še niso zavedali, kakšen problem je alkoholizem. Prvič zaradi tega, ker je bilo dovolj že drugih socialnih in zdravstvenih problemov. Drugič pa zaradi tega, ker je tu vino doma in so tod živeli v prepričanju, da ni tu kaj pomagati. Dejstvo, da alkoholizem narašča, je vendarle privedlo do spoznanja, da bo treba nekaj storiti. Tega se zaveda organizacija RK, pri kateri je ustanovljena tudi komisija za proučevanje in boj proti alkoholizmu. Prav tako se tega zavedajo vsi zdravstveni delavci od zdravnika do medicinske sestre, predvsem patronažne medicinske sestre in babice. Tega se zavedajo tudi socialni delavci socialno-varstvenega centra pri občinski skupščini Ormož. Vendar pa pri odgovornih družbenih in državnih delavcih še ni pravega razumevanja. Posebno takrat, kadar se pojavi finančno vprašanje. Preventivna zdravstvena dejavnost pa nikakor ne more ostati samo pri svojih načelih in programih, potrebna so zanjo tudi denarna sredstva.

Zdravstvenovzgojno delo opravljata v glavnem: organizacija RK in delavska univerza. V svojem programu sta pripravili že lepo število predavanj in propagandnih filmov. Vendar pa samo od tega ne moremo pričakovati kakšnih rezultatov. Premalo je sodelovanja s socialnimi in z zdravstvenimi delavci, posebno s patronažnimi sestrami.

Naloge patronažne medicinske sestre v boju zoper alkoholizem so vse preventivne naloge, ki spadajo v skrb za človeka in za povzdigo življenjskega standarda, poleg tega pa priprava bolnika-alkoholika na zdravljenje oziroma mobilizacija

bolnika pred začetkom zdravljenja in med zdravljenjem ter mobilizacija okolja v tem smislu, da bo bolnika pravilno razumelo in mu pri zdravljenju pomagalo. Njeno delo je zdravstvenovzgojno in propagandno usmerjeno. Z razumskim prepričevanjem prebivalstva, predvsem mladih ljudi, z zdravstvenovzgojnim delom v delovnih organizacijah, v mladinskih organizacijah, po šolah in vseh drugih družbenih organizacijah, bo lahko dosegla lepe uspehe. Predvsem pa mora poznati okolje, v katerem opravlja svojo dejavnost, poznati mora ljudi, s katerimi dela, ter s svojim delom in osebnim zgledom pridobiti zaupanje prebivalstva. To slednje je samo po sebi umeven pogoj za uspešno patronažno dejavnost, vendar ga zadnje čase vse premalo poudarjamo. Nujno potrebno je tudi njeno sodelovanje z organizacijo RK, z delavsko univerzo, z vsemi družbenimi organizacijami in prosvetnimi delavci.

Ob doslednem izvajanju programa protialkoholne akcije bodo tudi občinska skupščina in republiški činitelji imeli več razumevanja za potrebna finančna sredstva. Naš končni cilj pa je: doseči popolno psihofizično zdravje vseh ljudi, ustvariti v socialistični družbi zdravega človeka, odpraviti številne socialne bolezni in z njimi tudi alkoholizem.

Viri:

Zbornik razprav o alkoholizmu. Izdala Jugoslovanski RK — Glavni odbor SRS in Institut za kriminologijo. Ljubljana 1961.

Psihiatrična bolnica Begunje na Gorenjskem in Nevropsihiatrična sekcija SZD: Seminar o alkoholizmu.

Revije: Naše zdravlje. 1966, št. 12; Otrok in družina, 1967 št. 1 in 3.

Podatki: ZD Ormož, OS Ormož — oddelek za statistiko, socialno varstveni center Ormož, oddelek za šolstvo pri OS Ormož, postaja LM Ormož.

Novosti v kontracepciji

Dr. Lidija Andolšek — Jeras

Popravek

V navedenem članku, objavljenem v št. 1/67 str. 26—30, se na 27. strani 8. vrsta spodaj glasi pravilno:

...testosterona ali progesterona je dodana manjša količina estrogena (etil estradiol ...